

ՀԵՌԱՎԱՐ ՌԻՍՈՒՑՄԱՆ (ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ) ՈՐԱԿԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՆԵՐԲՈՒՀԱԿԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԸ

Ներկայումս գլոբալացվող աշխարհում աճում է մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ներքին և արտաքին համակարգեր ստեղծելու պահանջը: Դա պահանջում է ժամանակակից արագացմամբ զարգացող աշխարհը, որին բարձր որակավորում ունեցող մասնագետներ են պետք: Դա նաև բուհերի մրցակցության արդյունք է միջպետական սահմանների թափանցիկացման պայմաններում:

Բոլոնիայի հռչակագիրը ստորագրած երկրներն ընդգծել են Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքում (EHEA) հավատարմագրման կամ որակի ապահովման այլ համակարգեր ներդնելու անհրաժեշտությունը: Որակի ապահովման Եվրոպական չափորոշիչներն ու ուղենիշները բաղկացած են երեք մասից:

Առաջինը՝ «Որակի ապահովման Եվրոպական չափորոշիչներ և ուղենիշներ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների որակի ներքին ապահովման համար» վերտառությամբ, երկրորդը՝ «Որակի ապահովման Եվրոպական չափորոշիչներ և ուղենիշներ բարձրագույն կրթության որակի արտաքին ապահովման համար», երրորդը՝ «Որակի ապահովման Եվրոպական չափորոշիչներ և ուղենիշներ որակի արտաքին ապահովման գործակալությունների համար»: Խորհրդանշական է, որ Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքի նախարարական գագաթաժողովը և Բոլոնիայի գործընթացի 4-րդ քաղաքական ֆորումը 2015թ. մայիսի 14-15-ին անցկացվեց Երևանում: Ընդունվեց կոմյունիկե, որում առաջ քաշվեցին հետևյալ հիմնական նպատակները.

□ Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքի հիմնական առաքելությունը որակի բարելավումն է և ուսուցման ու դասավանդման համապատասխանությունը:

□ Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքի հիմնական նպատակը շրջանավարտների զբաղվածության խթանումն է:

□ Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքի կարևոր նպատակն է համակարգը դարձնել առավել ներառական՝ պայմանավորված բնակչության առավել բազմազան դառնալու, ինչպես նաև ներգաղթի և ժողովրդագրական փոփոխությունների հետ:

□ Համաձայնեցված կառուցվածքային բարեփոխումների իրականացումը նախադրյալ և նախապայման է Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքի միավորման համար:

Անդրադառնանք հեռավար կրթությանը, որն իրականացվում է հեռավար ուսուցման (ՀՈւ) ձևով, և որը մեծ տարածում է ստանում վերջին տարիներին: Հեռավար կրթության համակարգը չափազանց արդիական է. այն ապացույցն է ներկայումս ընթացող կրթության

գլոբալացման գործընթացի, քանի որ հեռավար ուսուցումը սովորողին թույլ է տալիս բնակվել մեկ երկրում և սովորել մեկ այլ երկրում՝ առանց հատելու միջպետական սահմանները:

ՀՈւ-ն ուսուցման գործընթաց է, որի ժամանակ բոլոր ուսումնական պարապմունքները կամ դրանց հիմնական մասն իրականացվում է ժամանակակից տեղեկատվական և հեռահաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ՝ դասախոսների և ուսանողների տարածական հաղորդակցմամբ և ապահովում է գիտելիքների, կարողությունների ու հմտությունների ձեռքբերումը ուսուցման հեռավար տեխնոլոգիաների օգնությամբ:

Բարձրագույն կրթության նոր մոտեցումներն ուղղված են կրթական հանրությունը տարբերակված կրթական համակարգերով և հաստատություններով ապահովելուն, բուհերում կրթական գործընթացին ճկունություն, դինամիկություն և նոր որակ հաղորդելուն, սոցիալական պայմաններին, բնակչության և գործատուների կարիքներին նրա հարմարվելուն:

Այսպիսով, ներկայիս հեռավար ուսուցումը նոր զարգացող և հստակ առաջընթաց ունեցող ուսուցման ձև է: Այն իրականացվում է տեղեկատվական և հեռահաղորդակցման տեխնոլոգիաների միջոցով միջնորդավորված (հեռավորության վրա) կամ ոչ ամբողջովին միջնորդավորված՝ ուսանող և դասավանդող մասնակի փոխգործակցությամբ:

ՀՈւ-ն ՀՀ օրենսդրության մեջ ներկայացված է հետևյալ կերպ.

Համաձայն «Կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 12-րդ հոդվածի՝ ՀՀ-ում իրականացվող կրթության ձևերի շարքում առկա է նաև **հեռավար (դիստանցիոն)** ձևը: Համաձայն նույն օրենքի 14-րդ հոդվածի՝ կրթության գործընթացի կազմակերպումը, այդ թվում՝ **հեռավար (դիստանցիոն)** ձևով, իրականացվում է կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի սահմանած կարգով, իսկ մասնագիտությունների ցանկը հաստատում է ՀՀ կառավարությունը:

Համաձայն նույն օրենքի 15-րդ հոդվածի՝ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների տվյալ տարվա մասնագիտությունների և ընդունելության քննությունների ցանկում պետք է ներառվի նաև **հեռավար (դիստանցիոն)** ձևը, եթե այդպիսին իրականացվում է բուհում:

«Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածում օգտագործվող հիմնական հասկացությունների շարքում սահմանվում է նաև **«հեռավար (դիստանցիոն) ուսուցումը»** որպես «համակարգված ուսուցման ձև, երբ անմիջական և ոչ անմիջական ուսուցման գործընթացը սովորողի և դասախոսի միջև իրականացվում է հիմնականում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և հեռահաղորդակցության միջոցներով»:

Համաձայն նույն օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասի՝

- բարձրագույն մասնագիտական կրթության հիմնական կրթական ծրագրերը կարող են իրականացվել ուսուցման տարբեր ձևերով, այդ թվում՝ **հեռավար (դիստանցիոն)** ձևով,
- բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն ստանալու առկա և այլ ձևերի զուգակցումը չի արգելվում,
- մասնագիտությունների ցանկը, որոնցով բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ստանալը չի թույլատրվում հեռակա, **հեռավար (դիստանցիոն)** կամ դրսեկության (էքստեռնատ) ձևերով, սահմանում է ՀՀ կառավարությունը:

□ **հեռավար (դիստանցիոն)** և դրսեկության (էքստեռնատ) ձևերով ուսուցման կարգերը հաստատում է ՀՀ կառավարությունը:

Համաձայն նշված **օրենքի 9-րդ հոդվածի 7-րդ մասի՝** «Հետբուհական մասնագիտական կրթությունն իրականացվում է առկա, հեռակա, հեռավար (դիստանցիոն) և դրսեկության (էքստեռնատ) ուսուցման ձևերով, որի կարգը սահմանում է ՀՀ կառավարությունը»:

Համաձայն օրենքի 21-րդ հոդվածի՝ ՀՀ կառավարությանն է վերապահվում հեռակա, **հեռավար (դիստանցիոն)** և դրսեկության (էքստեռնատ) ձևերով ուսուցում չթույլատրվող մասնագիտությունների ցանկերի հաստատման իրավասությունը:

ՀՀ կառավարության 2010 թվականի փետրվարի 11-ի N 124-Ն որոշմամբ հաստատվել է «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասնագիտությունների հեռավար (դիստանցիոն) ձևով ուսուցման կարգը», որի հիման վրա հաստատվել են հեռավար (դիստանցիոն) ձևերով ուսուցում չթույլատրվող բարձրագույն կրթության մասնագիտությունների ցանկը (ՀՀ կառավարության 2010 թվականի հուլիսի 15-ի N 882-Ն որոշում) և Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասնագիտությունների հեռավար (դիստանցիոն) ձևով ուսուցման կազմակերպման մեթոդական ուղեցույցը (ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2010 թվականի օգոստոսի 27-ի N1348-Ա/Ք հրաման): Այս իրավական ակտերը կարող են հիմք հանդիսանալ հեռավար ուսուցման իրականացման համար:

ՀՀ կառավարության 2005 թվականի դեկտեմբերի 22-ի «ՀՀ բարձրագույն կրթության համակարգում կրեդիտային համակարգի ներդրման մասին» N 2307-Ն որոշումը, ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2007 թվականի հունիսի 19-ի N 588-Ա/Ք հրամանով հաստատված «Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում ուսումնական գործընթացի կրեդիտային համակարգով կազմակերպման օրինակելի կարգը» և դրանց հիման վրա ստեղծված մի շարք կարգեր (ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2007 թվականի դեկտեմբերի 6-ի «ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում մագիստրատուրայի ընդունելության և ուսուցման կարգը հաստատելու մասին» N 1193-Ն հրամանը, ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2011 թվականի հոկտեմբերի 31-ի «ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում շրջանավարտների ամփոփիչ ատեստավորման անցկացման կարգը հաստատելու և ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 1997 թվականի մարտի 3-ի N 13-ՔՆ հրամանն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 1197-Ն հրամանը, ՀՀ կառավարության 2009 թվականի հուլիսի 9-ի «ՀՀ-ում կրթական ծրագրերի իրականացման լիցենզավորման կարգերը, լիցենզիայի ձևերը հաստատելու և ՀՀ կառավարության 2000 թվականի հուլիսի 7-ի N 372 որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին» N 808-Ն որոշմամբ հաստատված N 19 հավելվածը, ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2012 թվականի հոկտեմբերի 2-ի «Լիցենզավորված անձանց կողմից կրթական ծրագրերով լիցենզավորող մարմին ներկայացվող լիցենզավորված գործունեությանն առնչվող հաշվետվության ձևերը հաստատելու մասին» N 927-Ն հրամանով հաստատված N 8 հավելվածը) հիմք հանդիսացան բուհերում կրեդիտային համակարգի ներդրման գործընթացը սկսելու համար, սահմանվեցին ուսանողի ուսումնական բեռնվածության նորմերը ըստ կրեդիտների: Դրանք թույլ տվեցին նորացնել ուսումնական ծրագրերը և դրանց բովանդակությունը մերձեցնել եվրոպական չափանիշներին ու մասնագիտական

աշխատանքային շուկայի առկա պահանջներին՝ շնորհվող կրեդիտների և որակավորումների ճանաչելիությունն ու կրեդիտների կուտակման ու տեղափոխման եվրոպական համակարգի հետ (ECTS) դրանց համադրելիությունն ապահովելու նպատակով:

Կարևոր է ՀՀ կառավարության 2011 թվականի մարտի 31-ի «Հայաստանի Հանրապետության կրթության որակավորումների ազգային շրջանակը հաստատելու մասին» N 332-Ն որոշումը, և առավել կարևոր է ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հուլիսի 7-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011 թվականի մարտի 31-ի N 332-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին» N 714-Ն որոշումը, որով ՀՀ կրթության որակավորումների ազգային շրջանակը շարադրվեց նոր խմբագրությամբ և դրանով այն մոտեցվեց եվրոպական չափանիշներին: Դա վերաբերում է նաև կրթության որակավորումների ազգային շրջանակի 7-րդ և 8-րդ մակարդակներին՝ մագիստրատուրային և ասպիրանտուրային, որոնց կրթական ծրագրերն իրականացվում են ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայում:

Արտասահմանյան օրենսդրությունից ուշագրավ է ՌԴ դաշնային օրենքը «Об образовании в Российской Федерации» (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.09.2016), որի հոդված 16-ը, վերնագրված «Реализация образовательных программ с применением электронного обучения и дистанционных образовательных технологий» նվիրված է էլեկտրոնային ուսուցման և հեռավար կրթական տեխնոլոգիաներին: Ուշագրավ է նաև այդ հոդվածի մեկնաբանությունը «Комментарий к статье 16. Реализация образовательных программ с применением электронного обучения и дистанционных образовательных технологий»:

Եվրոպական հրապարակումներից կարելի է առանձնացնել «European Distance Learning Guidelines. European Quality Link (EQUAL)» (http://ibr-network.com/netcat_files/11_64.pdf), «Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)» (http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf), «ENQA report on Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European» (http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2013/06/ESG_3edition-2.pdf): Դրանք եվրոպական բարձրագույն կրթության (մասնավորապես՝ հեռավար ուսուցման) ուղեցույց են և դրանցում ներկայացված են եվրոպական բարձրագույն կրթության որակի գնահատման չափորոշիչները: Նշենք, որ, **EQUAL-ը** կառավարման և բիզնես վարչարարության ոլորտում եվրոպական կրթության որակի գնահատման և հավատարմագրման գործակալությունների միջազգային ասոցիացիա է:

Հեռավար կրթական տեխնոլոգիաները հիմնվում են «online» կամ «offline» ռեժիմով հեռաուսուցման դասընթացների անցկացման վրա: «Online» ռեժիմով դասընթացն իրական ժամանակային ռեժիմով իրականացվող հեռահաղորդակցման կրթական գործընթաց է, որի ընթացքում համացանցի միջոցով իրականացվում են վիդեոկոնֆերանսներ, հեռախոսային հաղորդակցումներ և այլն: Դասընթացը «offline» ռեժիմով նախատեսում է կրթական գործընթաց՝ հաղորդակցում, որում դասավանդողը և սովորողը ոչ համաժամանակյա կապի մեջ են (էլ.-փոստով հաղորդագրություններ, ուսումնական նյութերի փոխանակում, դասավանդողի հանձնարարությամբ ուսանողի ինքնուրույն աշխատանք և այլն): Սովորողների առաջադիմության ընթացիկ և միջանկյալ

ստուգումներն իրականացվում են ուսումնական պլանին և ժամանակացույցին համապատասխան:

Ժամանակակից կրթական գործընթացում ՀՈւ վարկանիշը հետևողականորեն աճում է: Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ բուհական ՀՈւ զարգացումը փոխում է կրթական գործընթացի մեթոդներն ու միջոցները, նպաստում կրթական գործընթացի ինտենսիվացմանը, բարելավում տեղեկատվական ռեսուրսով ապահովումը, ինչը սովորողների ուսուցման որակապես նոր մակարդակի անցնելու նախադրյալ է:

ՀՈւ ներդրումը և զարգացումը պայմանավորված են հետևյալ փաստարկներով ու հանգամանքներով.

- Բուհերը հիմնականում կենտրոնացված են մեծ քաղաքներում, որտեղ շատերի համար, տնտեսական պայմաններից ելնելով, ապրելը և սովորելը դժվար է, հետևաբար զգալի թվով պոտենցիալ սովորողների հասանելի է ոչ թե առկա, այլ հեռակա կրթությունը կամ, որ ավելի գերադասելի է, հեռավարը: Այսպիսով, դիմորդների հավաքագրման աշխարհագրությունն ընդլայնվում է, քանի որ ուսուցման այս ձևը նրանց համար ապահովում է գործնականում գրեթե անսահմանափակ մատչելիություն, որը հնարավոր է դառնում տեղեկատվական և հեռահաղորդակցության նորագույն տեխնոլոգիաների օգտագործման շնորհիվ:
- Սովորաբար կրթության այս ձևը համեմատաբար ավելի էժան է, մանավանդ կրթական հաստատությունից հեռու՝ այլ բնակավայրերում բնակվող սովորողների համար: Ուսումնական գործընթացն ապահովող ծախսերը կրճատվում են նաև լսարանային պարապմունքների բացակայության շնորհիվ:
- Սովորողին համացանցի միջոցով տրամադրվում է բազմազան ուսուցողական և ուսումնամեթոդական նյութեր: Նա ստանում է տեղեկատվություն դասընթացների առանձնահատկությունների, ժամանակացույցի մասին և այլն:
- Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (SS) կիրառման շնորհիվ հնարավոր է դառնում առավել ժամանակակից ուսումնառության մեթոդների օգտագործումը:
- Աճում է սովորողների և դասավանդողների միջև տեղեկատվության փոխանակման օպերատիվությունը և սովորողների գիտելիքների գնահատման անաչառությունը:
- Զարգացող շուկայական տնտեսությունը, գիտական և տեխնոլոգիական առաջընթացը, մասնագիտական գործունեության բնագավառներում ծառայած խնդիրների բարդացումը ներկայումս մասնագետից պահանջվում են որակավորման մշտական բարձրացում ինքնակրթության միջոցով:
- Ուսումնառության ավանդական մեթոդները, որոնք հիմնված են դասավանդողի բանավոր խոսքի վրա և իրականացվում են միայն դասագրքերի և ուսումնական ձեռնարկների օգտագործման միջոցով, չեն բավարարում այսօրվա պահանջները: Որակյալ ուսուցման համար անհրաժեշտ է ուսուցում՝ հիմնված տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, հեռահաղորդակցության և ժամանակակից այլ միջոցների վրա:
Այսպիսով, ՀՈւ-ն ունի մի շարք առավելություններ ավանդական համակարգի՝ առկա և հեռակա ուսուցման համեմատ.

- Հաղթահարվում են տարածական և ժամանակային խոչընդոտները, որոնք առկա են ավանդական համակարգում գիտական, ուսումնական կամ այլ տեղեկատվություն ձեռք բերելիս: Ըստ էության, աշխարհագրական և պետական սահմանները դառնում են թափանցիկ, և վերանում են տարածքային խոչընդոտները, սովորողի համար լայն

հնարավորություն է ստեղծվում ընտրելու ուսումնառության վայրը և ժամանակը:

- Ավելանում է կրթական գործընթացի պոտենցիալ մասնակիցների՝ սովորողների, դասավանդողների, մասնագետների, գիտնականների թիվը, որոնք արագ համագործակցում են միմյանց հետ համակարգչային ցանցերի, այդ թվում՝ համացանցի միջոցով:
- Էականորեն մեծացնում է դասախոսի հետ անհատական աշխատանքի, տեսանյութերի, էլեկտրոնային գրքերի հետ ինքնուրույն աշխատելու, վեբինարների մասնակցելու, համակարգչային ցանցերի միջոցով տվյալների բազաներից օգտվելու և այլ հնարավորությունները: Մասնավորապես, սովորողն ու դասախոսը շփվում են միմյանց հետ՝ օգտագործելով էլեկտրոնային փոստը, աուդիո-վիդեո կոնֆերանսներ, ինչպես նաև տարաբնույթ ծրագրային և մուլտիմեդիա կցումներ: Սովորողը, ուսումնասիրելով ուղարկված նյութերը, պատասխանում է դասախոսի հարցերին, համապատասխան հարցեր ուղղում նրան, ստանում դրանց պատասխանները, կատարում ստուգողական աշխատանքներ, թեստեր և այլն:
- Ապահովվում է մուտք դեպի աշխարհի լավագույն կրթական ռեսուրսները:
- Զգալիորեն մեծանում են ուսումնական հաստատության հնարավորությունները՝ շնորհիվ կրթական տեղեկատվական միջավայրի կազմավորման, որտեղ սովորողն ինքնուրույն կամ դասավանդողի ղեկավարությամբ կարող է ուսումնառել իրեն հետաքրքրող նյութը:
- Հնարավորություն է ստեղծվում կրթական ծառայություն մատուցող ուսումնական հաստատությունների (այդ թվում՝ տարբեր երկրների), դասընթացների համադրման միջոցով կազմել նոր յուրահատուկ կրթական ծրագրեր:

Ուսուցումը դառնում է ավելի մոտիվացված, տեխնոլոգիապես զարգացած և անհատականացված:

- Հնարավորություն է ստեղծվում ուսանողական աշխատանքները ներկայացնել համացանցում:
- Առկա է աշխատանքային ճկունության գործոնը՝ սովորողները և դասավանդողները հնարավորություն ունեն բաշխելու պարապմունքներն ըստ իրենց համար հարմար ժամանակացույցի, ուսումնառության համար ընտրել և օգտագործել տարբեր տեխնիկական միջոցներ, զննական և ուսուցանող ծրագրեր և այլն:

ՀՈւ-ն ունի նաև մեծ սոցիալական նշանակություն, քանի որ թույլ է տալիս բավարարել բնակչության կրթական կարիքները՝ նվազեցնելով կրթական ծախսերը բարձրորակ կրթական ռեսուրսներից օգտվելու լայն հնարավորության հաշվին: Այսպես, եթե սովորողը ինչ-ինչ պատճառով ուսումնական հաստատություններ հաճախելու հնարավորություն չունի, ապա նա չպետք է զրկված լինի սովորելու հնարավորությունից: Դա իրականացվում է հեռավար ուսուցման ձևով, որը, որպես կանոն, իրականացվում է համացանցի միջոցով:

Բնականաբար, ՀՈւ-ի իրականացման, մանավանդ ներդրման ժամանակ կարող են առաջանալ որոշակի խանգարող հանգամանքներ, դրանք են՝

- մեծ ներդրումների անհրաժեշտությունը ներդրման սկզբնական շրջանում,
- մեծ կախվածությունը տեղեկատվական տեխնոլոգիաներից,
- հնարավոր է ոչ բավարար քանակով մասնագետների առկայություն հեռավար ուսուցում իրականացնելու համար,

- սովորողից պահանջվում է ինքնակազմակերպվածության և ինքնագիտակցության բարձր մակարդակ, որը ոչ բոլոր սովորողներն ունեն:

ՀՈւ համակարգը ՀՀ-ում առաջին հերթին անհրաժեշտ է բնակչության հետևյալ խմբերին՝

- այն անձանց, որոնք աշխարհագրորեն հեռու են կրթական ռեսուրսներից, օրինակ՝ գյուղական վայրերի և փոքր քաղաքների հանրակրթական դպրոցների շրջանավարտներին, որոնք հնարավորություն չունեն բուհերի հեռակա, առավել ևս առկա համակարգում սովորելու,
- տարբեր մակարդակների մասնագետներին, որոնք ցանկանում են բարձրացնել իրենց որակավորումը,
- բանակից զորացրված սպայակազմին,
- գործազուրկներին,
- այն անձանց, որոնք ցանկանում են ստանալ երկրորդ բարձրագույն կրթությունը կամ վերաորակավորվել,
- տեղաշարժման ազատության սահմանափակում ունեցող անձանց (օրինակ՝ հաշմանդամներին), հոգեֆիզիոլոգիական կամ հուզական խնդիրներ ունեցող անձանց,
- բարձր ընդունակություն ունեցող ուսանողներին, որոնք արդեն ունեն բավականաչափ գիտելիքներ և ցանկանում են կրթական ծրագիրն անցնել կարճ ժամանակահատվածում,
- անձանց, ովքեր ցանկանում են ուսումը համատեղել արտադրական գործունեության հետ,
- նրանց, ովքեր չեն ստացել ավարտուն կրթություն ավելի երիտասարդ տարիքում,
- նրանց, ովքեր պատրաստվում են բուհ ընդունվելու,
- նրանց, ովքեր ձգտում են վերացնելու բացերը, որոնք առկա են նախկինում իրենց ստացած կրթության մեջ,
- սովորողներին, որոնք զինվորական կամ մշտապես տեղաշարժվող ընտանիքներից են,
- սովորողներին, որոնք լրջորեն զբաղվում են սպորտով, արվեստով և ցանկանում են այն համատեղել ուսման հետ:

Տեղեկատվական համակարգերի և համացանցային տեխնոլոգիաների կիրառման հիմնական առավելությունները հետևյալն են.

- տեղեկատվության թափանցիկություն (սովորողների, դասավանդողների, ծնողների, համալսարանի ղեկավարություն համար)՝ ի շնորհիվ կրթական համացանցային պորտալի, և դրանում առկա համապատասխան տեղեկատվության,
- սովորողների համար ուսումնական նյութերի և ուսուցանող ծրագրերի/սարքերի մատչելիություն,
- գնահատման համակարգում սուբյեկտիվության բացակայություն, ինչպես նաև գործնականում կոռուպցիայի բացակայությունը՝ ի հաշիվ դասընթացներից գնահատականների ձևավորման ավտոմատ ընթացակարգի:

Հետևաբար, այսպիսի դասընթացում դասավանդողի դերը հանգում է նրան, որ վերջինս ոչ միայն ստեղծում է հեռավար դասընթաց՝ հաշվի առնելով իր սեփական մեթոդական նյութերը, այլև շարունակաբար օժանդակում է էլեկտրոնային ուսուցման միջավայրի պահպանմանը, որտեղ ուսանողներն աշխատում են և զարգանում: Ընդ որում, ուսումնական գործընթացում դասավանդողը հանդես է գալիս որպես լիիրավ մասնակից,

պատրաստում է ուսումնական անհրաժեշտ նյութեր և կառավարում քննարկումների ընթացքը՝ ներկայացնելով խնդրահարույց հարցեր:

Սովորողներին տեղեկատվական համակարգը տալիս է հնարավորություններ, որոնք որոշակիորեն բարելավում են **կրթության որակը** և ստացված կրթական արդյունքները.

- համացանցին միացած ցանկացած համակարգչից on-line մուտք ուսումնական դասընթացների բոլոր նյութերին (դասախոսությունների համառոտագրեր, հղումներ գրական աղբյուրներին և այլն), համացանցային ռեսուրսներին,
- թեստերի անցկացում, հանձնարարությունների և լաբորատոր աշխատանքների հեռավար կատարում,
- կրթական դասընթացների շրջանակում թեստերի բազմակի անցկացման միջոցով իրենց արդյունքների բարելավում,
- on-line հաղորդակցում դասավանդողների հետ անհատական խորհրդատվության կամ պորտալում իրականացվող ֆորումների միջոցով:

Դասավանդողներին տեղեկատվական համակարգը օժանդակում է ուսումնամեթոդական նյութեր ստեղծելիս. այն գործիք է՝

- ուսումնական մոդուլների և դասընթացների կազմման համար (ուսումնական նյութերի թվայնացում և կանոնակարգում),
- էլեկտրոնային գրքերի կազմման համար, որոնք հասանելի են սովորողներին ցանկացած համակարգչից, որը մուտք ունի համացանց,
- ուսուցանող ծրագրերի/սարքերի ստեղծման համար և տալիս է դրանցից հեռավար օգտվելու հնարավորություն),
- սովորողների հետ on-line կապի միջոցով հաղորդակցվելու, հետադարձ կապի միջոցով ուսումնական դասընթացի բովանդակությունը կամ կառուցվածքը վերանայելու հնարավորություն:

Բուհի ղեկավարությանը տեղեկատվական համակարգն ընձեռում է հնարավորություններ, որոնք խթանում են կրթության որակի բարձրացումը.

- լինել ուսումնական գործընթացի օպտիմալ և ճկուն պլանավորման գործիք, որն օգնում է հաշվի առնելու բոլոր առկա ռեսուրսներն ու աշխատաշուկայի կարիքները,
- կրթական գործընթացի մշտադիտարկման իրականացում,
- կրթական գործընթացի ընթացքի վերաբերյալ վերլուծական գեկույցների կազմում,
- լինել կրթական մոդուլների և տեխնոլոգիաների արդիական և համալրվող բազա:

Ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ավանդական ձևերը (դասախոսություններ, սեմինարներ և այլն) կարիք ունեն արդիականացման. պետք է փոխել մոտեցումները (մարտավարությունը)՝ գիտելիքային (ճանաչողական) մեթոդներից անցնելով կարողություններ և հմտություններ ձևավորող ակտիվ գործնական մեթոդների: Անհրաժեշտ է շեշտադրումները տեղափոխել դասավանդումից դեպի սովորողի ինքնուրույն ճանաչողական գործունեություն՝ հաշվի առնելով այն թեզը, որ մարդը կարող է մնայուն գիտելիքներ և հմտություններ ձեռք բերել միայն իր ակտիվ աշխատանքի ընթացքում և միջոցով:

ՀՈւ-ի դեպքում ուսումնական գործընթացի հիմնական օղակն ուսանողի ինքնուրույն ճանաչողական գործունեությունն է: Որպեսզի այդ գործունեությունը լինի արդյունավետ, այն պետք է նախապես պլանավորված լինի (մշակված և գրանցված լինեն առարկայի

մեթոդական ապարատը և/կամ էլեկտրոնային դասագիրքը), որը պետք է տեղավորվի ուսումնառության օգտագործվող կոնցեպտի շրջանակում: Բացի այդ, ինքնուսուցման գործընթացը պետք է ուղղորդվի և վերահսկվի դասավանդողի կողմից, որի դերն էապես տարբերվում է դասավանդողի ավանդական դերից: Նա դառնում է ոչ թե ինչ–որ մի դասընթացից տեղեկատվության աղբյուր սովորողների մի խմբի համար, այլ անհատական ուսումնական ծրագրով սովորող ուսանողի ինքնուսուցման ղեկավար, ընդ որում, բոլոր ընտրված դասընթացների համար: ՀՈւ զարգացմանը զուգընթաց այս աշխատանքը դառնում է ավելի ու ավելի մասնագիտացված, ըստ էության՝ սա նոր մասնագիտություն է, որը կոչվում է թյուֆոր: Թյուֆորը նա է, ով կազմակերպում և ապահովում է պայմաններ սովորողի անհատական կրթական ուղիով ուսուցման պլանավորման և իրականացման համար: Թյուֆորից պահանջվում է խոր մասնագիտական գիտելիքներ ոչ միայն իր նեղ ոլորտում, այլ նաև կից ոլորտներում: Նա պետք է լինի լայնախոհ, որպեսզի կարողանա տեսնել այն կրթական ծրագրի ապագա զարգացումը, որն ինքը օժանդակում է, ունենա հատուկ գիտելիքներ հումանիտար գիտությունների, մասնավորապես մանկավարժության և հոգեբանության բնագավառում:

ՀՈւ-ն առանձնանում է ուսումնական նյութի ներկայացման ձևով, նոր տիպի ուսուցման միջոցներով, դասավանդողի և ուսանողների, ինչպես նաև ուսանողների միմյանց հետ փոխգործակցության ձևով: ՀՈւ-ի դեպքում ծրագրով նախատեսված գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների յուրացումն իրականացվում է ուսուցման ոչ ավանդական ձևերով (դասախոսություններ, սեմինարներ, գործնական պարապմունքներ և այլն), այլ ուսանողի տեղեկատվական կրիչների, այդ թվում՝ համակարգիչների օժանդակությամբ, ինքնուրույն աշխատանքի միջոցով: Այսպիսով, դասավանդման ավանդական միջոցների հետ մեկտեղ (դասագրքեր, օժանդակ նյութեր և այլն), ՀՈւ-ի գործընթացում օգտագործվում են նաև *մուլտիմեդիական տեխնոլոգիաների* աջակցությամբ մասնագիտացված դասագրքեր, էլեկտրոնային ուսումնամեթոդական նյութեր, այդ թվում՝ էլեկտրոնային դասագրքեր, թրեյնինգային համակարգչային ծրագրեր, վերահսկող և թեստավորող ծրագրեր, ուսումնական տեսանյութեր, ձայնագրություններ և այլ նյութեր, որոնք նախատեսված են հեռահաղորդակցության ուղիներով փոխանցման համար:

ՀՈւ կարևորագույն և սկզբունքային առանձնահատկությունն այն է, որ ուսուցման գործընթացի կենտրոնում ոչ թե դասական դասավանդումն է, այլ ինքնուսուցումը, այսինքն՝ սովորողի ինքնուրույն գործունեությունը՝ ուղղված գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձեռքբերմանը: Ընդ որում, ուսանողը պետք է ոչ միայն համակարգչով աշխատելու հմտություններ ունենա, այլև կարողանա մշակել կրթական և գիտական տեղեկատվությունը, որը նա ստացել է SS-ի միջոցով տարբեր ռեսուրսներից: Դրա համար ուսանողը պետք է տիրապետի որոնման, հետազոտական, ճանաչողական ծրագրերի: Նա պետք է կարողանա աշխատել էլեկտրոնային տեղեկատվությունով, գրականությամբ, բառարաններով:

Ինքնուրույն գիտելիքի ձեռքբերումը չպետք է պասիվ բնույթ կրի, ընդհակառակը, ուսանողը սկզբից ևեթ պետք է ներգրավված լինի ակտիվ ճանաչողական գործունեության մեջ, որը չպետք է սահմանափակված լինի միայն գիտելիքների ձեռքբերմամբ, այլև դրանք կիրառվեն ամենատարբեր անհատական և խմբային խնդիրներ լուծելիս: Հեռավար ուսուցումը անհատական բնույթ է կրում, սակայն չի բացառում հաղորդակցման

հնարավորություն ոչ միայն դասավանդողների, այլև այլ գործընկերների հետ, ինչպես նաև նրանց հետ համագործակցություն տարբեր տեսակի գործունեության ընթացքում:

Որպես հիմնական տեղեկատվական ռեսուրս՝ կրթական գործընթացում պետք է օգտագործվեն հատուկ տեղեկատվական բազաներ, որոնք պիտի ապահովեն պետական կրթական չափորոշիչների պահանջների մակարդակը:

Թեև ՀՈւ-ի նպատակներն ու բովանդակությունը չեն տարբերվում ավանդական ուսուցման համապատասխան բաղադրիչներից, սակայն այն ունի որոշ առանձնահատկություններ: ՀՈւ-ի համակարգը բաց է, և այն անհամեմատ ավելի մատչելի է: Այս համակարգը մի կողմից թույլ է տալիս բավարարել սովորողների կրթական կարիքները, մյուս կողմից այն սոցիալական իմաստով հասարակությանն առավել օգտակար է, քանի որ համակարգում սովորողների համար ավելի դյուրին է լրացնել ազատ ժամանակը, բարձրացնել իրենց մտավոր և մշակութային մակարդակը: Այս ամենով է պայմանավորված, որ ներկայումս աճում է ՀՈւ-ի դերը, այն պահանջում է բուհում համապատասխան մեթոդաբանության մշակում, ժամանակից տեղեկատվակրթական ռեսուրսների և ուսանողներին գիտելիքներ փոխանցելու միջոցների ստեղծում: Բուհերի հիմնական խնդիրն է ուսանողներին հնարավորինս սեղմ ժամկետում ապահովել առավել պահանջվող տեսական և գործնական գիտելիքների ու կարողությունների ծավալ, որն անհրաժեշտ է տարբեր պրոֆիլի մասնագետներին:

«Մուդլ» էլեկտրոնային համակարգը (Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) ՀՈւ միջավայր է, որը նախատեսված է որակյալ on-line դասընթացների իրականացման համար: Այս ծրագիրն օգտագործվում է աշխարհի ավելի քան 100 երկրում՝ բուհերում, դպրոցներում, կազմակերպություններում, ինչպես նաև անհատ դասավանդողների կողմից: Ուսումնական հաստատության սերվերին ներբեռնվելով Moodle հարթակը՝ ձեռք են բերվում ուսուցման կառավարման համակարգ կամ, այլ կերպ ասած, վիրտուալ ուսուցանող միջավայր: Հնարավորությունների առումով Moodle-ը համեմատելի է նմանատիպ վճարովի համակարգերի հետ, սակայն շահեկանորեն տարբերվում է մյուսներից նրանով, որ ունի բաց կոդեր, ինչը հնարավորություն է տալիս, ելնելով յուրաքանչյուր կոնկրետ կրթական ծրագրի առանձնահատկություններից, հարմարացնելու համակարգը դրան, մշակելու լրացուցիչ մոդուլներ, ինտեգրելու այլ համակարգերի հետ, լրացնելու նոր ծառայություններ:

Moodle-ն ունի նաև հետևյալ առավելությունները.

- ուղղված է համագործակցային ուսուցման տեխնոլոգիաների օգտագործմանը, թույլ է տալիս կազմակերպել ուսուցումն ակտիվ ձևով՝ կրթական խնդիրների համատեղ լուծում, գիտելիքների փոխանակում,
- հեռահաղորդակցման լայն հնարավորություններ՝ ներքին փոստ, ցանկացած ֆորմատի ֆայլերի ուղարկում ու փոխանակում, ֆորում, չաթ, ուսանողների աշխատանքը գրախոսելու հնարավորություն և այլն,
- ցանկացած գնահատման համակարգի օգտագործման հնարավորություն (բալային, խոսքով),
- ամբողջական տեղեկատվություն ուսանողների աշխատանքի վերաբերյալ (ակտիվություն, ուսումնական աշխատանքի բովանդակություն և ծախսած ժամանակ և այլն)

- համապատասխանում է մշակված չափորոշիչներին և հնարավորություն է տալիս փոփոխություններ կատարելու առանց ընդհանուր վերածրագրավորման:
- ծրագրային ինտերֆեյսերն ապահովում են տարբեր կրթական մակարդակի, տարբեր ֆիզիկական հնարավորություններով (ներառյալ հաշմանդամներին), տարբեր մշակույթների մարդկանց աշխատելու հնարավորություն:

Moodle համակարգում առկա են երեք հիմնական ձևաչափի դասընթացներ՝

- 1) ֆորում,
- 2) կառուցվածք (ուսումնական մոդուլներ՝ առանց օրացույցի հետ կապվածության),
- 3) օրացույց (ուսումնական մոդուլներ՝ օրացույցի հետ կապված):

Դասընթացը կարող է պարունակել կամայական քանակությամբ ռեսուրսներ (վեբ էջեր, էլ. գրքեր, ֆայլերի հղումներ, տեղեկագրեր) և կամայական քանակությամբ ինտերակտիվ դասընթացի տարրեր: Տարրերի տարբեր համադրությամբ դասավանդողը կազմակերպում է նյութի ուսումնառությունն այնպես, որ ուսուցման ձևերը համահունչ լինեն տվյալ դասընթացի նպատակներին ու խնդիրներին:

Այս ամենից, կարելի է եզրակացնել, որ մեր դեպքում նպատակահարմար է օգտագործել Moodle ՀՈւ միջավայրը:

Հեռավար եղանակով կանոնավոր աշխատանքը դրդում է ուսանողներին ավելի խորությամբ հասկանալու ծրագրի նյութերը, ակտիվացնում է նրանց ինքնուրույն ճանաչողական գործունեությունը: Դեռ ավելին, ՀՈւ-ն հնարավորություն է տալիս թեմատիկ ֆորումներում հրապարակելու իրենց սեփական գիտական մտքերը, վարկածներն ու դիտարկումները, որոնք հիմնվելու են Moodle հարթակի վրա, զգալիորեն մեծացնում է ուսանողների մոտիվացիան համացանցում այլ ուսանողների հետ հաղորդակցման համար տիրապետելու մասնագիտական լեզվին, նպաստում է ձևակերպումների ճշգրտության մեշացմանը, սեփական մտքերի շարադրման տրամաբանվածությունը:

Ուսումնական գործընթացում գլխավոր դերը խաղացել է, խաղում է և կխաղա դասավանդողը, նրա անհատականությունը և որակավորումը: Հեռավար կրթությունը հարմար է նրանով, որ թույլ է տալիս ուսուցումը հարմարեցնել ուսանողի տեմպին, անձնական առանձնահատկություններին և կրթական կարիքներին, չի սահմանափակում ուսումնական հաստատության ընտրությունը և կրթական հնարավորությունները:

Անհրաժեշտ է օգտագործել ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաներ, այսինքն՝ զուգահեռ զարգացնել հմտություններ, որոնք հետագայում պիտանի կլինեն աշխատելիս: Ուսանողը կարող է ինքնուրույն պլանավորել իր պարապմունքների ժամանակացույցը, ինչ-որ չափով նաև ուսումնառվող առարկաների հաջորդականությունը, սովորել առավել հաճելի և արդյունավետությանը նպաստող միջավայրում՝ ստեղծելով իր համար հարմարավետ մթնոլորտ: Ուսանողի կրթական գործունեության անհատական տեմպի, ուսումնական նյութի ընկալման և յուրացման տարբեր ձևերի ընտրության հնարավորությունը, անկասկած, ՀՈւ-ի առավելություններն են:

ՀՈւ թերությունների թվում կարելի է առանձնացնել դասավանդողի և ուսանողի միջև անմիջական շփման բացակայությունը: Հետևաբար ուսանողը պետք է ունենա ուժեղ անձնական շահագրգռվածության առկայություն, որից ելնելով նա ինքնուրույն կսովորի: Բացի դրանից, միշտ չէ, որ ուսանողներն ապահովված են լինում բավարար տեխնիկական սարքավորումներով, ունենում են համակարգիչ և մշտական մուտք դեպի համացանց:

Կարելի է նշել նաև հարակից այլ կարևոր խնդիրներ՝ դասավանդողներից մի մասի տեղեկատվական մշակույթի ցածր մակարդակը (տեղեկատվական տեխնոլոգիաների հետ աշխատանքի ոչ բավարար հմտություններ և համակարգվածություն), առաջավոր մեթոդների թույլ իմացությունը, դասավանդողներին մոտիվացնելու հնացած համակարգը, կարգապահության անկումը, մրցակցային թույլ միջավայրը:

Նշված թույլ կողմերը զգալիորեն կնվազեն, եթե ՀՈւ կառույցի ստեղծման գործընթացին զուգահեռ իրականացվի անձնակազմի վերապատրաստում, որպեսզի նրանք կարողանան աշխատել այս համակարգում: Աշխատանքը պետք է լինի պրոֆեսորադասախոսական կազմի և աշխատակիցների հետ ՀՈւ համակարգի ներդրման նախապատրաստման պարտադիր բաղադրիչը, քանի որ նրանց որակավորման մակարդակից է մեծապես կախված ՀՈւ համակարգի աշխատանքի արդյունավետությունը:

Բուհի դասախոսների շրջանում SS և հեռահաղորդակցության կոմպետենցիաների ձևավորման, ժամանակակից ՀՈւ-ն համար էլեկտրոնային ձեռնարկների պատրաստման մեթոդների ու մոտեցումների յուրացման և ներդրման նպատակով բուհի դասախոսները պետք է անցնեն **վերապատրաստման դասընթաց**, օրինակ՝ «**էլեկտրոնային և հեռավար ուսուցման համար էլեկտրոնային ուսումնամեթոդական փաթեթների մշակում**», «**Տեղեկատվական կրթական տեխնոլոգիաներ և հեռավար ուսուցում**», «**էլեկտրոնային կրթական ռեսուրսների նախագծում**» պայմանական վերտառումներով: Այս դասընթացների ծավալը յուրաքանչյուր մասնակցի համար պետք է որոշվի՝ ելնելով տվյալ բնագավառում նրանց ունեցած բազային գիտելիքներից և աշխատանքային գործառույթներից:

Միևնույն ժամանակ, կազմակերպչական և տեխնիկական հարցեր լուծելու հետ մեկտեղ, անհրաժեշտ է սկսել ուսումնամեթոդական նյութերի պատրաստումը: Կրթական գործընթացի արդյունավետությունը ցանկացած տեսակի ուսուցման, սակայն առավել՝ ՀՈւ-ի համար, կախված է դասավանդման և ուսումնառության նյութերի որակից: .

Ցանկացած ձևի ուսուցման համար դրա կարևոր օղակը կրթական փաթեթն է, որում ներառվում են ուսումնական գործընթացում օգտագործվող ուսուցողական, մեթոդական, տեղեկատվական և ցուցադրական բնույթի նյութեր: Կրթական փաթեթի ստեղծման, օգտագործման և թարմացման գործընթացը ՀՈւ համակարգում մշտական է, հետևաբար դրա կարգավորման և վերահսկողության իրականացումը պարտադիր է:

ՀՈւ համակարգն օգտագործում է ուսումնամեթոդական նյութերի տվյալների էլեկտրոնային բազան, որը կազմված է առանձին դասընթացների էլեկտրոնային ուսումնամեթոդական նյութերի և տեղեկատվական փաթեթներից: Ընդունված է համարել, որ ցանկացած դասընթացի ուսումնական նյութերի նվազագույն փաթեթը պետք է բաղկացած լինի հետևյալ բաղադրիչներից.

1. առարկայական ծրագիր,
2. դասընթացի ուղեցույց (մեթոդական ցուցումներ դասընթացի ինքնուրույն յուրացման համար),
3. մեթոդական միջոցների փաթեթ (լաբորատոր, գործնական, կուրսային, մոլտիմեդիա կրթական բովանդակության ձեռնարկներ, էլեկտրոնային գրադարանի ռեսուրսներ),
4. դասընթացի դասախոսությունների կոնսպեկտ,

5. ուսումնառվող դասընթացի բոլոր բաժիններից թեստային առաջադրանքների բազա:

Նյութերը մշակելիս ներկայացվում են հետևյալ հիմնական պահանջները.

1. նյութերի բովանդակությունը, կառուցվածքը և համակարգվածությունը համապատասխանում է ՀՈւ ընտրված համակարգի պահանջներին,

2. ներկայացված են էլեկտրոնային ձևով,

3. նյութերը համապատասխանում են ՀՈւ համակարգի ծրագրային և տեխնիկական ապահովման հատուկ պահանջներին:

Շատ բուհեր իրենց առցանց հարթակն օգտագործում են նաև առկա և հեռակա կրթական համակարգում սովորող ուսանողների համար: Թույլ տալով, որ վերջիններս ուսումնառության ընթացքում նույնպես օգտվեն այդ հարթակից, դրանով ընդլայնում են նրանց հնարավորությունները: Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ նման խառը կրթական մոդելը մեծացնում է ուսանողների ներգրավվածությունն ուսումնական գործընթացին, ինչպես նաև բարձրացնում է նրանց առաջադիմությունը:

Ցանցային ուսուցումը մի քանի կազմակերպությունների կողմից համատեղ իրականացվող կրթական գործունեություն է, որում օգտագործվում են բոլոր մասնակից կազմակերպությունների ռեսուրսները: Կրթական ծրագրերի ցանցային ձևերի կիրառման հիմնական նպատակը կրթության որակի բարելավումն է, քանի որ այս ձևով ուսուցման դեպքում տեղի է ունենում գործընթացում ներգրավված կազմակերպությունների մտավոր, կրթական, նյութատեխնիկական ռեսուրսների միավորում: Բոլոր այս կազմակերպությունները պետք է ունենան համապատասխան լիցենզիաներ կրթական գործունեություն իրականացնելու համար:

Կրթական ծրագրերի իրականացման ցանցային ձևերն իրականացվում են դրանում ներգրավված կազմակերպությունների համաձայնությամբ կամ ուսումնական հաստատություններում իրականացվող գործընթացների համար պատասխանատու իշխանական լիազոր մարմնի որոշմամբ: Ցանցային ձևով կրթական ծրագրեր իրականացնող կազմակերպությունների փոխհարաբերությունները՝ կարգը և պայմանները, սահմանվում են նրանց միջև կնքված պայմանագրով: Ուսումնական ծրագիրը մշակվում է պետական կրթական չափորոշիչների հիման վրա և հաստատվում է ցանցային կրթական գործընթացում ներգրավված բոլոր կազմակերպությունների կողմից: Համատեղ կրթական գործունեություն իրականացնող կազմակերպությունները, որոնց նպատակը նոր կրթական ծրագրի իրականացումն է, պետք է համատեղ մշակեն և հաստատեն ընդհանուր ուսումնական պլան, իրականացման տարեկան ժամանակացույց՝ նշելով ուսումնառության ձևերը և կրթական առարկաների, դասընթացների, մոդուլների իրականացման վայրը: Եթե այդ կրթական ծրագրերի իրականացման համար օգտագործվում են նաև այլ կազմակերպությունների ռեսուրսներ, ապա վերոնշյալ փաստաթղթերը նրանց հետ նույնպես պետք է համաձայնեցնել:

Հեռավար կրթությունը, որպես համակարգ, ներառում է կրթօջախի վարչակազմը, պրոֆեսորադասախոսական կազմը, տեխնիկական մասնագետներին, ուսումնական նյութը, ծրագրային ապահովումը, ուսուցման մեթոդիկական և սովորողներին գիտելիքների փոխանցման միջոցները:

«**Հեռավար կրթության որակ**» **հասկացությունը** կարելի է սահմանել որպես կրթական համակարգի հատկությունների մի ամբողջություն, որն ապահովում է

ուսանողների գիտելիքների, կարողությունների ու հմտությունների ձեռքբերում, որոնք համապատասխանում են կրթության պետական չափորոշիչներում ամրագրված պահանջները և ապահովում են համապատասխան վերջնարդյունքներ /կոմպետենցիաներ/:

Կրթության որակը կարելի է բնութագրել հետևյալ ցուցանիշներով.

- կրթության բովանդակության որակի ցուցանիշներ,
- ուսուցման տեխնոլոգիական որակի ցուցանիշներ,
- կրթության արդյունքների որակի ցուցանիշներ:
Այս խմբերը ներառում են հետևյալ ենթախմբերը.
- ուսումնական պլաններ և ծրագրեր,
- ուսումնական նյութերի բազա,
- հեռավար կրթության տեխնիկական ապահովում,
- մեթոդոլոգիա և տեխնոլոգիաներ,
- կադրային ապահովում,
- արտադրական ենթահամակարգերի առկայություն,
- կազմակերպչական ապահովում:

«Ուսումնական պլաններ և ծրագրեր» ենթախումբը բնութագրվում է հետևյալ ցուցանիշներով.

- ուսումնական պլանների համապատասխանությունը մասնագիտական կրթության գոյություն ունեցող չափորոշիչներին,
- առարկայական ծրագրերի առկայություն, նրանց համապատասխանությունը մասնագիտական կրթության չափորոշիչներին, բավարարում ժամանակի պահանջներին:

«Ուսումնական նյութերի բազա» ենթախմբում ներառվում են էլեկտրոնային դասագրքի որակի հետևյալ չափանիշները.

- դասագրքի բովանդակության համապատասխանությունը հաստատված ուսումնական ծրագրին,
- ուսումնական նյութի ծավալի համապատասխանությունը հաստատված նորմերին,
- ուսումնական նյութի արդիականություն,
- դասագրքում սովորողների ինքնաթեստավորման (ինքնաստուգման) միջոցի առկայություն:

«Հեռավար կրթության տեխնիկական ապահովում» ենթախմբի հիմնական ցուցանիշները հետևյալն են.

- հեռավար կրթության համակարգի պահանջներին համապատասխան SS առկայություն,
- տվյալների փոխանցման կապուլիների բավարար անցողիկություն:

«Հեռավար կրթության համակարգի մեթոդոլոգիա և տեխնոլոգիաներ» ենթախմբում ներառվում են որակի այն տարրերը, որոնք բնութագրում են «դասախոս - ուսանող», «ուսանող - ուսանող» հաղորդակցման տեխնոլոգիաները, որոնց միջոցով իրականացվում են խորհրդատվություններ, ֆորումներ, վեբինարներ, կոլոկվիումներ, ինչպես նաև ստուգողական աշխատանքներ: Դրանք են.

- դասախոսների հասանելիության աստիճանը,
- «դասախոս - ուսանող», «ուսանող - ուսանող» հաղորդակցման ձևերի

հարմարավետությունը,

- ստուգողական աշխատանքների (քննություն, ստուգարք և այլն) իրականացման ժամանակ սովորողների գիտելիքների ստուգման օբյեկտիվությունը և ամբողջականությունը,
- պրակտիկաների անցկացման ժամանակ անհրաժեշտ սարքավորումներով ու նյութերով ապահովելը:

«Արտադրական ենթահամակարգերի առկայություն» ենթախմբի ցուցանիշներն են.

- էլեկտրոնային դասագրքերի և ուսումնական ձեռնարկների մշակման և կազմման գործիքային միջոցների առկայությունը,
- տեսադասընթացների պատճենների ստեղծման համար սարքավորումների առկայությունը:

«Կադրային ապահովում». Գործունեության արդյունավետության համար անհրաժեշտ է իրականացնել դասախոսների մասնագիտական-մանկավարժական վերապատրաստում ՀՈւ համակարգում աշխատելու համար անհրաժեշտ և բավարար գիտելիքներ հաղորդելու և հմտություններ ձևավորվելու նպատակով: Դա վերաբերում է այն դասախոսներին, որոնք կիրառելու են տեղեկատվական-հեռահաղորդակցական կրթական տեխնոլոգիաներ՝ ուսուցման ժամանակակից ծրագրային և տեխնիկական միջոցների հիման վրա:

ՀՈւ համակարգով աշխատող դասախոսը պարտավոր է.

1. իմանալ համակարգչի աշխատանքի հիմնական սկզբունքները և կառուցվածքը,
2. իմանալ ժամանակակից համակարգիչների ծրագրային ապահովումը,
3. ունենալ համացանցում աշխատելու հմտություններ և կարողանալ այն օգտագործել ուսուցման գործընթացում,
4. իմանալ և կարողանալ կիրառել նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ,
5. կարողանալ համակարգչի ունեցած բոլոր հնարավորություններն օգտագործել ուսուցման գործընթացում,
6. կարողանալ պահպանել տեղեկատվությունը, վերլուծել այն և ընտրել դրա ներկայացման անհրաժեշտ միջոցները, ինչպես նաև օգտագործել անհրաժեշտ տվյալները որոշումներ կայացնելու համար,
7. իմանալ՝ ինչպես կիրառել հեռահաղորդակցության տարբեր միջոցները (էլեկտրոնային փոստ, սկայպ և այլն),
8. իմանալ հեռակոնֆերանսների, վեբինարների կազմակերպման և անցկացման առանձնահատկությունները,
9. ծանոթ լինել համակարգչային փնտրող ծրագրերին և իմանալ՝ ինչպես փնտրել անհրաժեշտ տեղեկատվությունը ցանցում,
10. իմանալ՝ ինչպես աշխատել ցանցում եղած տեղեկատվական աղբյուրների հետ, ինչպես վարել երկխոսություն ցանցի այլ օգտագործողների հետ և այլն:

«Կազմակերպչական ապահովում» ենթախմբում ներառվում են հետևյալ ցուցանիշները.

- փաստաթղթային կառավարման ավտոմատացված համակարգի առկայություն («էլեկտրոնային դեկանատ»),
- ուսուցման որակի կառավարման համակարգի առկայություն,

- ուսանողների ուսումնական գործունեության մշտադիտարկման կազմակերպում և անցկացում,
- ուսանողների թեստավորման և վերահսկման համակարգի արդյունավետ կազմակերպման կարողություն:

ՀՈւ որակ ապահովելու համար վերոհիշյալի իմացությունը անհրաժեշտ է, քանի որ փոխվում են ուսուցման բովանդակությունը, մեթոդները, կազմակերպման ձևերը, միջոցները, կառավարումը, ստուգման մեթոդները, «դասախոս - ուսանող» փոխհարաբերությունները: Հետևաբար, առանց դասավանդողների մասնագիտական, մեթոդական և մանկավարժական լուրջ վերապատրաստման հնարավոր չի լինի հասնել ցանկալի արդյունքի:

Բուհական ստորաբաժանումների դերն ու տեղը էլեկտրոնային ուսուցման կազմակերպման գործում

Որակի կառավարման (ՈԿ) գործընկերներ

1. Ամբիոնը

- կազմակերպում է Moodle ՀՈւ համակարգում օգտագործելու համար **էլեկտրոնային ուսումնամեթոդական փաթեթների (ԷՈւՄՓ)** և առանձին **նյութերի** մշակումը՝ համաձայն գործող պահանջների.
- յուրաքանչյուր կրթական ծրագրի համար որոշում է էլեկտրոնային ուսուցման տեխնոլոգիաների օգտագործումով պարապմունքների անցկացման ձևերը.
- նախաձեռնում է ՀՈւ Moodle համակարգում ներգրավված դասավանդողների վերապատրաստման և/կամ որակավորման բարձրացման դասընթացների անցկացումը.
- իրականացնում է դասավանդողների վերապատրաստման և/կամ որակավորման բարձրացման դասընթացները ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի **լեզուների և ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ամբիոնի** և **Տեղեկատվական համակարգերի սպասարկման և զարգացման բաժնի** աջակցությամբ:

2. Ուսումնամեթոդական վարչությունը

- ուսումնամեթոդական վարչության հիմնական գործառույթը ՀՈւ ուսումնական գործընթացի կազմակերպումն ու վերահսկումն է, մագիստրատուրայի ուսումնական պլանների ու առարկայական ծրագրերի մշակման գործընթացի կազմակերպումը և կատարման վերահսկումը.
- մասնակցում է Ակադեմիայի ամբիոնների ՀՈւ ուսումնամեթոդական աշխատանքների կազմակերպման գործընթացին.
- վերահսկում է ՀՈւ մագիստրատուրայի գործընթացների կազմակերպումը, մագիստրանտների ավարտական փաստաթղթերի նախապատրաստումը և հաշվառումը, պետական քննական հանձնաժողովների աշխատանքների կազմակերպումը, քննաշրջանների հաշվետվությունների կազմումը, մագիստրանտների վերականգնումների, տեղափոխությունների հետ կապված առարկայական տարբերությունների հանձնման գրաֆիկների կազմումը.
- վարչության կազմում գործող պրակտիկայի բաժինն ընտրում է ՀՈւ մագիստրանտների պրակտիկաների անցկացման վայրերը և կազմակերպում պրակտիկան:

Որակի կառավարման (ՈԿ) խնդիրները և անհրաժեշտ միջոցառումները

1. ՀՈւ դասընթացի համար անհրաժեշտ SS և հեռահաղորդակցության միջոցների (ժամանակակից համակարգիչներ, պերիֆերիկ սարքեր, հեռահաղորդակցային սարքեր, որոնք կապահովեն լոկալ ցանցերի և համացանցի միջոցով մուտք դեպի ՀՈւ համակարգի ծրագրային և տեղեկատվական ապահովումը, ցանցը սպասարկվող սերվերներ, ծրագրային ապահովում և այլն) ձեռքբերում, տեղադրում և գործարկում:
2. Դասընթացներում ուսանողները և դասախոսները պետք է ակտիվորեն օգտագործեն Moodle վիրտուալ ուսումնական միջավայրը: Հեռահաղորդակցության կապուլիներով ապահովել անխափան որակյալ մուտք Moodle–ի էլեկտրոնային ուսումնական ռեսուրսներ: Բուհում իրականացնել Moodle ՀՈւ միջավայրի գործարկում:
3. ՀՈւ-ում ներգրավված բուհի դասախոսների և անձնակազմի անդամների SS և հեռահաղորդակցության (այդ թվում Moodle հարթակի կիրառման) բնագավառում անհրաժեշտ կոմպետենցիաների ձևավորման համար իրականացնել սկզբնական վերապատրաստման կարիքների գնահատում:
4. Բուհի դասախոսների ՀՈւ համար էլեկտրոնային ձեռնարկների և այլ անհրաժեշտ նյութերի պատրաստման մեթոդների ու մոտեցումների յուրացման նպատակով իրականացնել սկզբնական վերապատրաստման կարիքների գնահատում:
5. Սկզբնական վերապատրաստման դասընթացների ծավալը յուրաքանչյուր մասնակցի համար պետք է որոշվի՝ ելնելով տվյալ բնագավառում նրա ունեցած բազային գիտելիքներից, կարողություններից և աշխատանքային գործառույթներից:
6. Սկզբնական վերապատրաստման կարիքները հաշվի առնելով կազմել վերապատրաստման խմբեր:
7. Բուհի դասախոսներից և ՀՈւ-ում ներգրավված անձնակազմի անդամներից կազմավորված խմբերի համար համապատասխան սկզբնական վերապատրաստման ծրագրերի պատրաստում և վերապատրաստման իրականացում:
8. Հետագայում յուրաքանչյուր ուսումնական տարում ՀՈւ համակարգում նոր ներգրավված դասավանդողների և աշխատակիցների համար սկզբնական վերապատրաստման կարիքների գնահատում և, անհրաժեշտության դեպքում, համապատասխան ծրագրերով վերապատրաստման իրականացում:
9. Հետագայում պարբերաբար ՀՈւ համակարգի դասավանդողների և աշխատակիցների վերապատրաստման կարիքների գնահատում և, անհրաժեշտության դեպքում, համապատասխան ծրագրերով վերապատրաստման իրականացում:
10. ՀՈւ յուրաքանչյուր դասընթացի համար հետևյալ ուսումնամեթոդական նյութերի պատրաստում՝
  - առարկայական ծրագիր,
  - դասընթացի ուղեցույց (մեթոդական ցուցումներ դասընթացի ինքնուրույն յուրացման համար),
  - էլեկտրոնային ուսումնամեթոդական միջոցների փաթեթ (գործնական, մուլտիմեդիա կրթական ձեռնարկներ, էլեկտրոնային գրադարանային ռեսուրսներ և այլն),
  - դասընթացի դասախոսությունների կոնսպեկտ,
  - ուսումնառվող դասընթացի բոլոր բաժիններից թեստային առաջադրանքների/քեյսերի բազա:
11. Պատրաստվող նյութերին ներկայացվող հիմնական պահանջները.

- դրանց բովանդակությունը և կառուցվածքը պետք է համապատասխանեն ՀՈւ ընտրված համակարգի պահանջներին,
  - ներկայացվեն էլեկտրոնային ձևով,
  - համապատասխանեն ՀՈւ համակարգի ծրագրային և տեխնիկական ապահովման հատուկ պահանջներին:
12. Ստեղծել ՀՈւ համակարգում օգտագործման համար անհրաժեշտ **ուսումնամեթոդական նյութերի տվյալների էլեկտրոնային բազա**, որը կազմված պիտի լինի առանձին դասընթացների էլեկտրոնային ուսումնամեթոդական նյութերի փաթեթներից:
- Մնացած խնդիրները նման են ուսուցման մյուս ձևերով նախկինում թվարկված խնդիրներին:
13. Ապահովել տեղեկության շարունակական փոխանակումը և հաղորդակցումը ՈԿ գործընկերների միջև. Որակի ապահովման (ՈԱ) բաժնի ղեկավարը իրականացնում է համակարգողի գործառույթ:
14. ՀՈւ ռազմավարական հայեցակարգի մշակում, որը պիտի ընդգրկի նաև ՈԿ, ուսուցման և հավատարմագրման գործընթացները:
15. ՀՈւ գործընթացի ուղեցույցների մշակում և արդիականացում:
16. ՀՈւ գործընթացում ՈԱ ձեռնարկների մշակում և արդիականացում (ուսումնական ծրագրեր և ուսուցում) ամբիոնների հետ համատեղ:
17. Ուսանողների ու դասախոսների գնահատման և գնահատման պլանավորման միջոցով ամբիոններին և ուսումնամեթոդական վարչությանը մասնագիտական և կազմակերպչական աջակցություն.
- Ուսումնական ծրագրերի օպտիմալացման միջոցով խորհրդատվություն ամբիոններին,
  - Ուսուցման գործընթացին առնչվող գնահատման արդյունքների հաշվարկ, վերլուծություն և մեկնաբանություն: Արդյունքների վրա հիմնված և ուսուցման գործընթացի զարգացմանը միտված առաջարկներ ներառող հաշվետվություն ռեկտորին,
  - Կրթական գործընթացում ներգրավված բաժինների ղեկավարների և պրոռեկտորների հետ հավատարմագրման գործընթացի միջոցառումների համակարգում:
18. **Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման (ՄԿՈԱ) բաժնի գործընկեր-բաժինները** պարտավոր են.
- հավաքել և խմբագրել իրենց առարկաների/թեմաների վերաբերյալ տվյալները,
  - փոխանցել խմբագրված տվյալները ՄԿՈԱ բաժնին,
- ՄԿՈԱ-ն պետք է համախմբի խմբագրված տվյալները հաշվետվությունների տեսքով հետևյալի վերաբերյալ`
- յուրաքանչյուր մագիստրոսական ծրագրի,
  - Առանձին հաշվետվությունները պետք է համատեղել մեկ զեկույցում, որը տվյալների հենք կապահովի ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի մագիստրոսական ծրագրերի բենչմարկինգի համար (տարեկան հաշվետվություն ընդհանուր և առանձին ծրագրերի համար):